

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sifre Ḳodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Sefer Yesha‘yah

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 598 [1837 oder 1838]

א היעשי

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9106

א (א) חזון ישעיהו בן
 אמון וגי' . אמר רבי
 לוי דבר זה מסורת בדינו
 מאבותינו אמון ואמליה
 מלך יהודה אחים היו אשר
 חזה על יהודה וירושלים .
 והלא על כמה אומי נתנבא
 משא בבל משא מצרים
 למדת שאין זה תחל' הספר
 ולא נקרא הספר על שם
 החזון הזה . וכן שנינו
 בבבלי' דמכילת' בשנת מות
 המלך עזריהו תחלת הספר
 שלא שאין מוקדם ומאוחר
 בסדר והדברים מוכיחים
 שהרי ביום הרעש יום
 שנטרע עזריהו נאמ' ואשמע
 את קול ה' אומר את מי
 אשלח ומי ילך לנו ואומר
 הווי שלחני (לקמן') למדנו
 שהוא תחל' שליחותו ונבוא'
 זו נאמרה אח"כ ועל זו
 לכה נאמר אשר חזה על
 יהודה וירושל' כשם שאמר
 משא על כל אומה ואומה
 משא אומה פלו' אף כאן
 כתב חזון זה חזה על יהודה
 וירושל' ולפי שהם תוכמו'
 קשי קראם חזון שהוא
 קשה מעשר' לשונו' שנקרא'
 נבוא' כמו שאמר בנראשי'
 רנה וראי' לדבר חזות קשה
 הגדלי (לקמן כ"א) : בימי
 עזריהו יותם חזו יחזקיהו
 מלכי יהודה . ד' מלכים

(ח) חזון ישעיהו בן אמון אשר חזה
 על יהודה וירושלם בימי עזריהו
 יותם אתו יחזקיהו מלכי יהודה :

(ג) שמעו שמים והאזיני ארץ

כי יהוה דבר

בנים גדלתי ורוממתי

והם פשעו בי :

(ג) ידע שור קנהו

וחמור אבום בעליו

ישראל לא ידע

עמי לא התבונן :

(ד) הוי ו גוי חטא

עם כבוד עון

ורע מרעים

בנים משחיתים

עזבו את יהוה

נאצו את קדוש ישראל

נזרו אהור :

על

הללו קשה בימיו ביום שנטרע עזריהו שרתה שכינה עליו ונתנבא כל ימי המלכים הללו עד שעמד
 מנשה והרגו (ונבואה זו נאמרה בימי חזקיהו אחר שגלו עשרת השנתיים כח"י) : (ב) שמעו שמים
 והאזיני ארץ . משה אמר האזינו השמים ותשמעו הארץ (דברים ל"ג) למה שינה ישעיהו את הלשון
 שנו רבותינו בדבר זה ומדרשות רבי' בפרשת האזינו בספרי ונחלקו חכמים עליהם ואמרו אין
 הדבר כן אלא בזמן שהעדים באים ומעידים ונמלאו דבריהם מכוונין עדותן קיימת ואם לאו
 אין עדותן קיימת אלו לא בא ישעיהו ונתן שמיעה לשמים והאזנה לארץ היו שמים מעידי' ואומרים
 כשנקראו לעדות זו בימי משה שאמר העדותי בנס היום נהאזנה שמענו והארץ מעידה אני וקראתי
 בלשון שמיעה ואין עדותן מכוונת בא ישעיהו וחלף את הדבר נמלאו שניהם מעידים בלשון
 האזנה ובלשון שמיעה : כי י"י דבר . (שתהיו עדים בדבר כשהתרחי בנס בימי משה לכן באו שמעו
 שאני מתוכח עמם שעברו על התראה אני לא סרתתי בהם אלא גדלתי ורוממתי והם פשעו
 בי) (ס"א) . שתהיו עדים בדבר והיכן דבר האזינו השמים ואדברה (סס) במכילתא : (ג) קונהו .
 מתקנו בחרישה ביום ומאחר שהרגילו בנך ידע בו אבל חמור אטום אינו מבין בעליו עד שיביילנו
 וישראל לא נתפק לידע כשור כשקראתיו ישראל יהי' שמך והודעתיו קלת חוקותי והם עזבוני
 כדמפורש (ביחזקאל כ"ל"ט) ואומר איש את גלולי וגו' ואף לאמר שהולכים ממלכים והאכלתים את
 סמן וקראתי אותם עשי בני ישראל לא התבוננו כמאור (סס"א) . ד"א ידע שור קונהו מכיר השור

ישעיה א

רשיב

(א) פֶּאֶרְשׁוּיָא דַעַם יִשְׁעִיהוּ וְזֶה הַנְּעִים אִמּוֹן, וְעֹלְכַע עַר עַר-
שׁוּיַעַם אִיבַעַר יְהוּדָה אֹנֵר יְרוּשָׁלַיִם, אִין דַעַן טַאָנַעַן עִזְהוּ'ס,
יוֹתַס'ס, אַחוּ'ס אֹנֵר יְחֻקִיהוּ'ס, דַעַר קַעֲנִינַע פֶּאֶן יְהוּדָה:

(ב) הָאָרֶט, אִיהַר הַיִמְמַעַר! פֶּעֲרָנִים, אָ עַרְדַע!
דַעַן דַעַר עֻוִיגַע שְׁפִרְיַט:

קִינְדַעַר הָאָב' אִיךְ גִרָאָסְגַעֲצָנַעַן אֹנֵר הָאָבְגַעֲשְׁטַעֲלַלְטִי
זִיא וּוְאֹרְדַעַן דַעַנְנָאךְ טְרִיִלְאָז מִיר:

(ג) דַעַר אָכַס קַעֲנַט זִינַעַן אִיגַעֲנַטְהוּמַעַר,
דַעַר עֻעַל זִינַעַם הַעֲרָן קִרְיַפַּעַ, יִשְׂרָאֵל עַרְקַעֲנַעַט גִיכַט,
מִיז פֶּאָלַק בַעֲדַעֲנַקַעַט גִיכַט.

(ד) וּוַעַה דַעַר זִינְדִיגַעַן נַאֲצִיָאן!
דַעַם פֶּאָלַקַע שׁוּעַרַעַר טִיסְסַעַטְהָאָט,
דַעַר בְּרוּט דַעַר בְּאֻעֻוִיכַטַעַר,
דַעַן פֶּעֲרַדַעַרְבַטַעַן קִינְדַעַרְן!

פֶּעֲרַלְאָסְסַעַן הָאָבֹו זִיא דַעַן עֻוִינַעַן,
פֶּעֲרוּוְאָרְפֶּעַן דַעַן הַיִלִיגַעַן יִשְׂרָאֵל'ס,
זִינְד צוּרִיק גַעֻוִיכַעַן.

קוֹנְהוּ לְהִיּוֹת מוֹרְאָו עֲלִיו
לֹא שִׁנָּה מִה שְׂגוֹרְתִי עֲלִיו
לוֹמַר אִינִי מוֹרַשׁ הַיּוֹם
וּמִמּוֹר לֹא אָמַר לְבַעֲלִיו
אִינִי טוֹעֵן הַיּוֹם וּמִה אֲלוֹ
שְׂבָרָאָו לְשַׁמֵּשׁ' וְאִינִס לֹא
לְקִיבּוֹל שְׂכַר אִס יִזְכּוּ וְלֹא
לְשִׁלּוֹס פּוֹרַעֲנוּ' אִס מוֹטְאִי'
לֹא שִׁנּוּ אֶת מַדְתַּס שְׂגוֹרְתִי
עֲלֵיהֶס וַיִּשְׂרָאֵל שֹׁאֵס זֹכִיבִס
מִקְבָּלִיס שְׂכַר וְאִס מוֹטְאִיס
מִקְבָּלִי' פּוֹרַעֲנוּת. לֹא יַדַע.
לֹא אֲנוּ לִידַע וְיַדַעוּ וְדַעוּ
בַעֲקֵב וַעֲמִי לֹא נִתַּן לָב
לְהַתְּבוּן: (ד) הִי. כָּל
הִי שְׂנַמְקַרָא לְאֹן קִיבּוֹל
וְקִינָה כְּאֵדַס הַגּוֹגַם מִלְּנוּ
וְלֹעֵק אֶהָה אֲלֵא שֵׁס מַהֶס
מוֹעֲטִין שְׁהַס לְאֹן לַעֲקַת
קִרְיַאֶת קוֹל כְּמוֹ הִי הִי
וּוּסוּ מֵאֶרֶץ לְסוּן (זכְרִי' ב')

וּחִרְגִימוּ אֲכַלְס ל' הַכְּרוּה: הִי. יֵשׁ לְזַעוֹק עַל גּוֹי קְדוֹשׁ הַנְּהַפֵּךְ לְסִיּוֹת גּוֹי מוֹטְא וְעַס שְׂנ' כִּי עַס קְדוֹשׁ
אֶתָה וְהַפֵּךְ לְהִיּוֹת עַס כְּבַד עוֹן. עַס כְּבַד עוֹן. כְּבַדוֹת עוֹן. כְּבַד אֵדַס שְׁהוּא כְּבַד פִּינ' גִּט בַּלַע"ו. כְּבַד שֶׁס
דָּנַר שֶׁל כְּבַדוֹת פִּינ' טוֹמַא בַּלַע"ו וְדָבּוֹק עַס חִיבַת עוֹן: זַרַע מַרְעִיס. וְהַס הִי זַרַע בְּרַךְ ה'. בְּנִיִס הִי
ל' קַב"ה וַיִּהְיֶה לְמַשְׁחִיתִיס: רַאֲלִי. הַרְגִיזוּ: נוֹרוּ אִמּוֹר. אִין נוֹיִרָה כְּכ"מ אֲלֵא ל' פְּרִישׁוֹת וּבַה"א וַיִּנְוֹרוּ

באר

(א) חוון, העברי ישחמש בשרש חזה (שהוא בארמית נרדף ממש לראה בעברית כי נאמר גם
על ראות' החוש גם על ראות השכל, ואף על השבע חזותא מוכיח עליו) רק על השגה השכלית והבטה
העיונית (בעטרחכטען, בעגרייפען) כמו עיניך חזינה מישרים (תהלים י"ז ב') וכן ויתזו את
האלהים (שמות כ"ד י"א) ורבים ככה שהיא רק השגת השכל, וכן מה תחזו בשולמית (ע"ה ש' א'),
מלך ביפיו תחזינה עיניך (ישעי' לג ט"ז) עינים התכוונות בעיין דק (גענויז חונד חויפּהערקוּחַץ
בעטרחכטען), ומה נפל אשת כל חזו שמש (תהל' ג"ח ט') און הכוונ' על ראות העיין רק שלא התענג
באור השמש, כי כזה שני המאמרים בסוף הזה מקבילים לעומת מאמרי הספוק הקודם, כי נגד
ימאסו כמו מים יתהלכו למו אמר כמו שכלול תמס יהלוק, ונגד ידרך חליו כמו יתמוללו ואמ' נפל אשת
כל חזו שמש, כלומר כמו נפל אשת אשר אס גם עינים לו לא ישיג בהם התכלית להתעדן באור השמש,
כן חלם אשר דרכו לא יגיעו אל המטר'. וכן כל מקו' שנוצר חזה הוא רק ראית הלב, ומה נקראו המבטי'
בנוכחים בהשקפה תמידית לחקיר מעמדם ומלכס או לשאף מלפוני העתים, חזיס ככו כביס.
אולם השם חוון או חויון יורה אף על השגת דבר שאיננו עתה במליאות כלל, ולזה יורה אס על
זכות הנבואה, ונכבג גם על הנביא המביט מראשית גבול וסיף דבר, ומה העיין ועס שאול עשינו חזיה
(להלן כ"ח ט"ו), או על תמונות הדמיונות (פּהַנְטַזִיַא גַעֲבִילְדַעַ) כמו כמלוס חזון לילה
(ישעי' כ"ט ז'), וידד כחזיון לילה (איוב כ' ח') וכדומה, אבל השם מחוס יאמר רק על
הגלות כבוד ה', ומחזה שדי יחוס (במדבר כ"ד ד') וכן היה דבר ה' אל' אָנְרַס בַּמַּחְזֵה
(בראשית ט"ו א'). ונכבחה זו יעד הנביא מרבן וגלות השבטים. (ב) ששעו שמים, ע"ד
האזינו השמים ותשמע הארץ, ואולי בעבור זאת שמו בעלי האסופות הפרשה הזאת בראש
הספר אף שאיננה תחלת דבר ה' אל' ישעי' כמו שכתב רש"י ז"ל, לפי שפתח דבריו המה דברי
אדוניו משה. ורוממהי, י"מ ורוס מתי. ענין אמון ויניקה, כמו ולא גדלתי בחורים
רוממתי בחולות (להלן כ"ג ד') שתי פוקית בחולן, ועל פיהס מרגס געזעכיוס: חויפּהערלִיגַעַן
חונד גַעֲנָהֲרַט, ויותר מסתבר כפי' הרד"ק גדלתי אותס ורוממתיס על כל עס. ששעו בי,
נגדו בי, שהסירו עול מלכותי מגליהס. (ג) לא ידע, לא שס על לב להכיר המשפיע עליו
שפעז טנו. (ד) הוי גוי, המנס געזעכיוס חזב שהנביא השתמש במלות הוי גוי בלשון נוסף
על לשון (פּהַרְקִיחַטְזִיַעַ) ותרגס: שטנדַעַר דַעַן זִינְדִיגַעַן וְחַנְדַעַר, וזה דחוק. נוֹרוּ אִחֹר,

מקדשי בני ישראל (ויקרא כ"ב) חזיר חמיו (בראשית מ"ט) אף כאן נזכרו נסוגו לאחוריהם מאלל המקום: (ה) על מה תבו וגו'. אדם שלק' וחזר על סרחונו חבנו מוכיחו ואומר לו על זה לקית ואיך נוחן לב לומר על סורחן זה לקיתי לא אשוב לעשות עוד אף כאן על מה תבו מאחר שעדיין אתם מוסיפים סרה לסור מאחרי המקו' הלא כבר כל ראש לחי' ולמה לא תבינו: (ו) מתוס. לשון תמימות שלם מאין מכאוב: פלע. מנת חרב: חבורה. לשון חכלה: מכה טריה. מירגס יונתן מרססא. כתומה ומרסס' ערי'. דמניזייד"א בלע"ז. ובלשון גמרא יש טרייה לרישי'. מנתם פי' ל' לחית כלומר לחמה ורטובה חמיד נובעת מיישט"א בלע"ז: לא זורו. הנוגעים האלה לא זורו ע"י רופאים אבקי סממני תבנושת. ל' יזורה על נוהג פריח (איוב י"ח) ומנתם פי' לשון רפוא' כמו אין דן דינד למזור (ירמיה ל'): ולא חובשו. ל' רפואה: ולא רובכה בשמן. לא רבכה שאר מנות ואין נוסל כאן לומר לא רוככו בשמן שאין מרכיין אלא

(ה) על-מה תכו עוד חוסיפו סרה כל-ראש לחי' וכל-לבב דוי: (ו) מכף-רגל ועד-ראש אין-בו מתם פצע וחבורה ומכה טריה לא-זורו ולא חבשו ולא רבכה בשמן: (ז) ארצכם שממה עריכם שרפות אש אדמתכם לנגדכם זרים אכלים אתה

ושממה כמהפכת זרים: (ח) ונותרה בת-ציון כסכה בכרם במלונה במקשה בעיר נצורה:

לולי

במקום המכה אבל המזור והחבישה נוסל לשונם על כל הגוף לפיכך נוסל גם לשון רבים לא זורו הנוגעי' ולא חובשו. ויונתן פתר כל המקרא בל' דוגמא על שהם מלוכלכים ומונוגעים בעון. ותרגס מכף רגל ועד ראש מקטנו' ועד גדולם אין בו מתוס אין טוב בו פלע וחבור' פשעי' ועונות וחטאי' לא זורו וגו' כלומר לא נתרפאו לשוב בתשובה שלימה ולא רובכה בשמן אפי' כד הרהור תשובה אין בלנם: (ו) לנגדכם זרים אכלים אותה. לעיניכם יאכלוה אויביכם ושממה מכס נחלה הנהפכת לזרים והיא שממה מנעליה כך תרגום יונתן: (ח) ונותרה בת ציון. ריקנית מיושניה כי יגלו מתוכה כאשר תותר סוכת הכרם שעשה נולד ובעת יבצר הכרם מניח סיבתו והולך. בטר דקטפוהי לאחר שנצרה אותה: במלונה במקשה. כאשר תעזב המלונה שעשה נולד בראש המקשה לשמור קישואין שלה ומשתלקט מניחה והולך. זו שברס קרוי סוכה לפי שהוא גרסם יומם ולילה ביום שומרה מן העופות ובלילה מן הגנבים אבל הקישואין קשין הם ואין לירא מן העופות ואין צריך לשוארם ביום לפיכך נקראת מלונה על שהיא לינת הלילות בערסל מנתומא כמשכב המלונה. במקשה במקטיא בטר דאנעוהי לאחר שלקטוהו והוא לשון המשנה שלש אנעיות ביום: בעיר נצורה. בעיר שלרו עליה ועושים סנות סניב

לה

ישעיה א

באור ג

(ה) ווארום וואללט איהר דען נאך געציכטיגט ווערדען?

ווארום פאָהרט איהר אים אַכפּאַלל פּאַרט?

איזט דאָך דאָ גאַנצע הויפט שאָן קראַנק,

אינד זיך דאָ גאַנצע הערץ.

(ו) פּאָן דער פּוּסוואַלע ביו צום שייטעל

ניכטס מאַקקעללאָז אָן איהם:

וואונדע, שטרימ' אונד אייטערביילע

ניכט אויסגעדריקט אונד ניכט פּערבונדען

אונד ניכט ערווייכט מיט אַהל.

(ז) אייער לאַנד איזט איינע וויסטע,

אייער שטאַרטע — פּלאַטמענרויב,

אייער אַקקער — פּאַר אייך צערשטאַרען פּיינדע זיא,

איינע וויסטע איזט'ס, וויא צערשטאַרונג פּאָן באַרבאַרען.

(ח) אונד איבריג איזט דיא טאַכטער ציון'ס נאָך

וויא איינע היטטע אים וויינבערג,

וויא איין וואַכטהויו אים קירב'ס פּעלר —

יאַ זאָ דיא נאָך געשאַנטע שטאַרט.

חאָט

הנדילו את עלמס מהשי"ת
ופנו אליו עורף, והו' מגזרת
ויגורו מקדשי בני ישראל
(ויקרא כ"ב'). (ה) על מה
לדעת רוב המפרשים ענינו
אל איזה חכר חלקו עוד
באשר עוד תוסיפו סרה,
הלא אין מקום עוד
להכותם כי אין מתוס
בנשכס. ויותר מסתבר כי
על מה עומד במקום
שנים וטעמו כפשיע, למה
סובו עוד ולמה תוסיפו
סרה, הלא כבר כל ראש
לחלי וגו' ובמו שתרגמתי.
(ו) מחום, בפיו' רא"י
לאין פמימות ובמו שלועו
אין מתוס בנשכי (תהלים
ל"ח ד') עיין בהמעמרה,
ומלה זו זרה נדקדוק כי
הי' ראוי להיות על משקל
פּעוֹז ובא' בנפ'ל'אלא
במשפט. והרד"ק במכלול
נמשקל פעלס אצרי ואפס
שיהיה ממשקלו מתוס
ונתשלמו פתיוס, ע"כ.
ובארשו הפניאונשראמתה
ואמר שהוא מענין ממת'י

ידן (תהלים י"ז י"ד) כלומר לא נשאר בו צורת אנוש והמ"ס נוסף במ"ס שלשם, ע"כ, אולם
הניח גם במכלול גם בשרשי המלה הזאת גם משרש חמס. פצע, שנבקע העור עד העלם.
וחבורה, מנה שתחבר אליה הלכה. טריה, מנה שנוטפת תמיד לחות, ובלשון ערבי
יורה על הרעבות, וכן לחי חמור טריה (אופטוס ט"ו ע"ו). וזר, י"מ שהוא מכל"ה לשון
פזר סממנים, כמו ויזר על פני המים (שמות ל"ב כ'), ותרגומי נאחו בדעת המפרשים שהוא
מנחי ע"ו ענין סחיטה ומעיכה, וכמו שהביא בן מלך שנאמר על הרפואה בן לפי שהרפואה
תבוא על ידי סחיטת הלחה מן המנה, ולדעת רבי יהודה בן חייג הוא עכר מננין פועל,
או עכר מננין הקל לדעת הרד"ק לגזרת פעול בפלס מה עו בו, ויהיה פועל עומד
אף על פי שחבריו עוברים. דבכה, בלשון נקבה יחידה מוסב על מנה הכתובה באחרונה
בזה הכתוב. (ז) כמהפכת זרים, כמהפכת אבוי לב שמסחיתים כל עין מאכל, ולא יחוסו
על דבר מכלי חמלה (מדברי הרד"א) וכמו שתרגמתי. והראב"ע פי' זרים כמו זרם מים,
והם שני משקלים במו קדם וקדים כמו שהביא הרד"ק בשרשים שרש זרם, וטעמו כמהפכת
גם זרם ושטף, ויהי' תרגומו: ויהי' דיה פּערה ערוכך חיינער חיברטוועטוויג. (ח) כמלונה,
כמלון שנעשה לשומר בזה קשואים. כעיר נצורה, בן העיר שנותרה עדיין כי טעם הב"ק
במשפט כפ"י הדמיון כמו במוך כפרעה (בראשית מ"ד י"ח), והכ"ף של כעיר היא כמו בה
או ככה, ונשמע הנח והורכב למלה אחת. וכבר הביא הרד"ק בשרש בה מקומות
רבים שיבוא בה תמורת כמו ומדוע לא יהיה גם בהיפך הלא הוראות שתיים בעיקר
מחממות, וכן תרגם געזעניוס, וטעם בצורה שמורה וגנוזה מחמת האויבים. והראב"ע
והרד"ק פירשו כעיר חרנה מאנשיה, וכן פירשו בשי מקומות ובלברי ישראל להשיב
להלן

לה להסתחר שם החיילות
 וכשמסלקי מעלי מניחן
 אוחס והולכין כל זה ת"י:
 (ט) לולי וגו' הותר לנו
 שריד. מאליו וברחמולא
 בלדקותינו: כמעט כסדום
 היינו. כולנו בלי: (י) קניני
 סדום. שרים שמעשהם
 כסדום מנאן אמרו אל
 יפחה אדם פיו לשון:
 (יא) (שבנתי עולות אלים.
 כמו פן ישבעך וישנאך)
 (משלי כ"ה י"ז): מריאים.
 בהמות לאן פטומות: לא
 חפצתי. אחר שאתם עובדי
 על תורתו זבח רשעים
 תועבה: (יב) מי בקש זאת
 מידכם רמוס חלרי. לרמוס
 את חלרי שאין לנכנס שלם
 עמי: (יג) לא תוסיפו
 הביא מנחת שוא. מתרה
 אני בכם לא תביאו לי
 מנחה שוא שלכם שהעשן
 העולה ממנה קיטור של
 תיעוב הוא לי ולא לנחת
 רוח: חדש ושנת קרא
 מקרא לא חיבל וגומר.
 ולקרוז מקרא חדש ושנת
 שאתם מוסיפים לקרא
 עזרה ואסיפה בהם לא
 אוכל לסבול אין שבלנכנס
 הנוטה לעבודת כוכבים
 ומזלות והעלרה עמו שאין
 שני הדברים האלו ראויין
 יחד לקרוז עזרה ליאסף
 לפני והאון שבלנכנ' לעבד'
 כוכבים ומזלות ואין אתם
 מוכיחין אותם מתוך לנכנ':
 (טו) ובפרשכם כפיכם
 אעלים עיני מכם. לפי
 שידכם דמים מלאו. דמים
 כליסה

(ט) לולו יהוה צבאות
 הותר לנו שריד כמעט
 כסדום היינו לעמרה דמינו:
 (י) שמעו דבר יהוה קציני סדם
 האזינו תורת אלהינו עם עמרה:
 (יא) למה לירב זבחיכם יאמר יהוה
 שבעתי עלות אילים
 וחלב מריאים
 ודם פרים וכבשים ועתודים
 לא חפצתי:
 (יב) כי תבאו לראות פני
 מי בקש זאת מידכם
 רמוס חלרי:
 (יג) לא תוסיפו הביא מנחת שוא
 קטרת תועבה היא לי
 חדש ושבת קרא מקרא
 לא אוכל און ועצרה:
 (יד) חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי
 היו עלי לטרח
 נלאיתי נשא:
 (טו) ובפרשכם כפיכם
 אעלים עיני מכם
 גם כיתרבו תפלה
 אינני שמע
 ידיכם דמים מלאו:

ישעיה א

באור ד

(ט) האטמע ניכט דער הערר דער העערשאַרען
אונז דיעוען קליינען רעסט געלאססען,
וויא סרום וואַרען וויר, עמורה גליכען וויר.

(י) אַ האַרעט דעם עוויגען וואַרט, איהר פֿירשטען סרום'ס!
פֿערנים דיא לעהרע אינוערס גאטטעס, פֿאַלק עמורה'ס!

(יא) וואַצו מיר דיא מענגע איירער אַפּפֿער? ששריכט דער
עוויגע.

זאטט בין איך דער בראַנדאָפּפֿער פֿאַן ווירדערן
אונד דעם פֿעטטעס דעם מאַסטפֿעהעס —
דאָן בלוט דער פֿאַררען, דער לאַטמער אונד באַקקע
סאָג איך ניכט.

(יב) יאָ ווען איהר קאָמעס פֿאַר מיינעם אַנטליטן צו ער-
שיינען —

ווער פֿאַרדערט אַבער דאָן פֿאַן איך,
מיינע פֿאַרהאַפֿע צו בעשלייכען?

(יג) אַ ברינגעט פֿירדער ניכט הייבלערישעס אַפּפֿער,
איין אַבשייליך רויכווערק איזט עם מיר,
נייטאָנד אונד רוהעטאָג — פֿעסטליכע פֿערקינדריגונג —
איך ערטראַגע פֿרעפֿעל ניכט מיט פֿעסטליכקייט.

(יד) איירע נייטאָנדע אונד איירע פֿעסטע האַססע איך,
זיא זינד מיר צור לאַסט,
דיא איך מידע בין צו טראַנען.

(טו) אונד ווען איהר אויסשטרעקט איירע האַנדע,
איך ווענדע מיינע אויגען פֿאַן אייך וועג,
איך ווען איהר אַנהאַלטעט אים געבעט,
זאָ האַר' איך ניכט;
איירע האַנדע זינד דעם בלוטעס פֿאַלל.

(להלן מ"ט"י) ובכ"ו ר"י
ילינו (ס"ה ד') - (י) קציני
סרום, אחר שמתאר אורם
למעלה באותו חזק, וכלל
את עלמו עמהם נאמרו
כסרום היינו וגו', קיר'
עתה הראשית נהם קליני
סרום והמונס עם עמורה.
(יא) יאמר ה', נה יאמרה'
אם תרמסו חזריו להביא
מנחת שוא. מריאים,
המפוטמי' שזכהמו' לקראו
בן (בן מלך). (יב) כי הבאו
וגו', הנה עקר ראית פני
האדון ה' הוא להדבק בו
ית' ולהראות לפניו כעבד
לפני אדוניו, ובמו שפי'
הרד"א (שמות כ"ג י"ו)
שכן אמר יראה כל זכורך
אל פני האדון ה',
והתועלת בזה שירגילו
בנפשותם להכנוע לעבודת
הש"י, ואם יבואו במחשבות
טהורות כאלה אז מלווה
עליה' ולא יראו פני ריקס,
וראית פני ה' הוא על"הש
כי פניו לא יראה, ונופל
על איש זך וישר, אשר
בנקיות והלטדקית נפשו
לא יירא ולא יחת לראות
פני האדון, אולם הרוכז
לפתח חטאת, לא יהין
להרים ראשו ולא יעיז פניו
להביט אל פני רבו כ"א ילך
לאט לאט כרמש הרומש על
הארץ ולא יכנס אל היכל
האדון רק יצמוד בחוץ או
במבוא או נוע ינוע במזכר,
וזהו כוונת הכתוב: כי,
הוראותו בהוראת מלת אם
והרכין בו הלוואי שחבואו
לראות פני, באיש ההולך

נבחות אשר לא יירא מלהביט אל פני אדוניו, אמנם מי בקש זאת מידכם רמוס חזרי,
כרמש האדמה כהסתר פנים מנושה וכלימה, לשאת חרפת עונו, ופעל רמס עם רמז
קרובים במנטח ובעינין, כמו שכתב הר"ק בשרש רמס, והנכתב נש"ן ענינו קרוב לזו, וא"כ
יתדמו שני השגשים האלה בהוראתם, וכמו שתרממי. (יג) קרא מקרא, מקראי קדש. לא
אוכל און, תחסר מלת נשוא כמו זה' אותי כנכור ערין (ירמי' כ' י"א) בחסרון פעל בתן.
עצרה, הוא קשור ואסירת החג להוסיף עליו יום או יומים, והטעם לא אוכל לסכול און עם
עברה, כי מה תועלת יש לעברה עם און (הראב"ע). (טו) ובפרשכם, בא הרי"ג נמי"ק
חמורת הסגול.

והא

רשימה: (טו) רחלו הזכו. (פתח הוא) לשון זווה לפי שהוא מגזרת רחץ אבל רחלו קמץ לשון עבר שהוא מגזרת רחץ. רחלו הזכו הסירו חדלו למדו דרשו אשרו שפטו ריבו לנו. י' אזהרות של לשון תשוב' יש כאן כנגד עשי'ת וכנגד עשרה מלכו' זכרונו ושופרו: חדלו הרע. חדלו ממעשים הרעים: הרע. כמו לכה' וא"כ לכה' (מלהרע) שכן ל' המקרא נוסף על לשון חדלה וחדל לעשות הפסח (במדבר ט') עד כי חדל לספור (בראש' מ"א מ"ט) כלו' חדלה הספירה חדלה העשייה אף כאן חדלו הרעה: (יז) למדו. רפי נקוד והוא מגזרת למוד היו למדין להטיב המלמד לעלמו הוא ממשקולת לשון קל לפיכך זווה לשון רבים שלו נקוד בחירק כמו אמרו שמעו אבל המלמד לאחרים הוא ממשקולת ל' כבד המדגיש ואם בא לכוות את הרבים הוא נקוד למדו. וכן דרשו מגזרת דרוש אבל אשרו שהשי'ן מודגשת ממשקולת לשון כבד ומגור' אשר לפיכך לשון זווה לרבים נקוד פתח כמו אשרו דברו ספרו בשרו: אשרו חמוץ. החזיקו את הגזול והוא לשון משנה אשרוהי אי איש' חילי ישר נקד. לשון אחר הדריכוהו בנתיב אמת לזכות בשלו לשון באשרו אחזה רגלי (איוב כ"ג י"א) ואשר נדרך לנדך (משלי כ"ג י"ט): חמוץ. גזול ודומה לו מכף מעולן וחמוץ (תהלים ע"א ד'): שפטו יתום. פלוני זכאי ופלוני חייב: ריבו אלמנה. השתדלו בריבה להתווכח בעדה שאינה יולאת לחזור אחרי בעלי דינה: (יה) לנו נא ונוכחה. יחד אני ואתם ונדע מי סרח על מי ואם אחס סרחתם עלי עודנינותן לכם חקיה לשבו. ואם יהיו חטאיכם בשנים כתומים לפני באודם שני אלנינם בשלג: יאמר ה'. תמיד הוא אומר לכם כן כמו ע"פ ה' יחנו (במדבר ע"ב כ'). ד"א לנו נא ונוכחה מה כתוב למעלה ממנו חדלו הרע למדו היטב ואחר שתשובו אלי לבו נא ונוכחה יחד להודיעני עשינו מה שעלינו עשה מה שעליך ואני אומר אם יהיו חטאיכם בשנים כשלב וגו'. כתולע לבע שזובעין בו אדום גרעינים הם ויש תולעים בכל אחד ואחד: (כ) כי פי ה' דבר. והיכן דבר והבנתתי עליכם חרב (ויקרא כ"ו כ"ה): (כא) לזונה. תועה מעל אלהים: קריה שהיתה נאמנה ומלאה משפט וכדק היה לן בה ועתה מרחמים: מלאתי משפט. כגון רבתי עם (אינה א'): דקדק ילין בה. תמיד של אחר סיה'מכסר על עבירות של הלילה ושל בין הערבים סכסר על של היום. ד"א שהיו מלינין

(טו) רחצו הזכו
 הסירו רע מעלליכם מנגד עיני
 חדלו הרע:
 (יז) למדו היטב דרשו משפט
 אשרו חמוץ
 שפטו יתום
 ריבו אלמנה:
 (יח) לכו נא ונוכחה יאמר יהוה
 אם יהיו חטאיכם בשנים כשלב
 ילבינו
 אם יאדימו כתולע כצמר יהיו:
 אם תאבו ושמעתם
 טוב הארץ תאכלו:
 (כ) ואם תמאנו ומריתם
 חרב תאכלו
 כי פי יהוה דבר:
 (כא) איכה היתה לזונה קריה נאמנה
 מלאתי משפט
 צדק ילין בה
 ועתה מרחמים:

כספך

מלינין

ישעיה א

באור ה

(טז) וואַשעט אייך, רייניגעט אייך,

שאַפֿט איירע לאַסטערטהאַטען וועג אויס מיינען אויגען,
פֿערמיידעט נון צו פֿרעפֿעלן;

(יז) ערלערנעט גוטעס טהון, שטרעכט נאָך גערעכטיגקייט.

העלפֿט אויף, דעם אונטערדריקטען,

שאַפֿט רעכט דעם וואַזען,

פֿיהרט דען שטרייט דער וויטווע.

(יח) וואָהלאַן דען! לאַסט אונז אונטערזוכען! ווירד דער

עוויגע דען שפרעכען:

ווען איירע זינדען זינד וויא שאַרלאַך, זיא וואַללען ווייס

וויא שנעע ערשיינען,

זינד זיא ראַטה וויא פּורפור, זיא וואַללען וויא דיא

וואַללע ווערדען? —

(יט) נור ווען איהר ווילליג זייד אונד געהאַרעט,

ווירדעט איהר דען זענען דעם לאַנדעם פֿערצעהרען;

(כ) דאָך ווען איהר אייך וויינערט אונד ווידערשטרעכט,

דאן מיסטע אייך דאז שוועררט פֿערצעהרען,

דען זאָ שפּריכט דער מונד דעם עוויגען.

(כא) וויא איזט צור מעטצע וואַרדען דיא טרייע שטאַרט,

איינסט פֿאַלל גערעכטיגקייט,

אונשולד וואָהנטע אין איהר,

אונד יעטצעט — מאַרדער.

דיין

(טז) הוכו, לדעת הראב"ע
משפטו החז"ל, ונבלעת
התי"ב ונדגשו' הז"ן, ועליו
כתב הרד"ק, שלא מלאנו
תי"ו החפעל עם הז"ן
וגם לא נוכל לאמר שהראוי
הדזכו כ"א הזדכו כי
הדל"ת שמלאנו עם הז"ן
לא מלאנוה לפניו כי אם
לאחריה כמו בארמית
הדמנחון למאמר קדמי
(דניאל ב' ט'), ובלשון חז"ל
נזדמן, נזדכך, ע"כ.
ובאמת לא מצינו בעברית
בנין החפעל כלל, בפעלים
שפ"ס הז"ן, לא בתי"ו ולא
בדל"ת: (יז) אשרו, כפירש"י
החזיקו מל' המשנ' אשרוהי
אשר. חמוץ, שם כמו
קרוב, והוא מאר לעשיק
מגזרת מכף מעיל ומומץ
(תהלים ע"ד) שפירשו
גוזל. (יח) לכו נא ונבוכה,
רוב המפרשי' הלכו בעקנו'
רש"י ז"ל, ופירשו נשפטה
יחד ונדע מי סרח על מי,
ועליהם העיר הרד"א
שלא מלאנו בכתוב ענין
הויכוח ר"ל אם ינלח השם
יהיה כך ואם אנתנו ננלח
יהיה באופן כך, ולדעתו

חשש הנביא אולי יתיאזו מהחשו בה, לכן דבר על לנס לבו נא ונבוכה, כאלו אמר אמי ורעי!
נלך עמה ונקבל התוכחה בשוננו אל השם, וכלל עלמו עמהם דרך מוסר, והודיעם
שאע"פ שיהיו חטאים בשנים, כלמר יהיו וגו'. והנראה אלי בזה הכתוב לא לבד שהמאמר
לבו נא ונבוכה הוא מאמר הנביא, אבל גם מאמר אס יהיו חטאים איו דברי
השי"ת ויולאים ג"כ מלב הנביא, והפעל ינח יורה פה על המקירה והנקורות, וענינו לבו
נא ונחקורה האם כה יאמר ה', וכמו שדקדקו חז"ל (שבת פ"ט ע"ב) יאמר ה' אמר ה'
מבעי ליה וכו', ופי הנביא דבר בלשון שאלה ותמיהה האם יאמר ה' אס יהיו חטאים בשנים
כשג ילכינו וגו', ותמסר ה"א השאלה כדרכה לפעמים כמו שכתב הרד"ק במבולל בערך הוראת
הה"א ע"ש, הלא לשוא מחשבו זאת רק אס חאנו ושמעם וגו'. וגם המכס היעניו השביל
להעתיק מליכת אס יהיו וגו' בדרך שאלה, אולם לדעתו דברי השם היא אשר יתוכן כן עם
ישראל, ואין זה דרך בעל דין שסדר טענותיו ע"ד שאלה, וגם מה שהעיר הרד"א לא נתישב
בהעמקה זו כ"א כמו שתרמתי. בשנים, בשני תולעת, והמ"ס אינו מ"ס הרבים כ"א נוספת,
גם יתכן שיוכן במסרון הסמוך, וענינו בגדי שנים, וכן כי כל ביתה לבוש שנים (משלי ל"א כ"א)
שעורו בגדי שנים. ואמר בשנים בתולע כפול בטעם כמו בשלג ככמר, ומזה תנין
חסרונו שטעמו ככמר לכן. (כ) הרב האכלו, טעמו במרב תאכלו במסרון צי"ת השמש, וזהו
לשון נופל על לשון, אס תאנו וגו' תאכלו ואס תמאנו תאכלו תהיו אכולים למרב.
(כא) מלאתי, היו"ד נוספת כמו גונבתי יוס (כראשית ל"א ל"ט).

מלינין זה דייני נפשו' נשלא
היו מולאין לו זכות ביום
הראשון לא היי גומרין את
דינו עד למחר' אולי ימלאו
לו זכות ועשה נעשו רולחין.
ומלינו בפסיקתא ר' מנחם
בר אבשיה אמר חפ"א בתי
בנשיית היי ביריש"י' כמנין
מלאתי בנימ: ריש ועתה
מרחי' הרגו אח אורי' הרגו
את זכריה: (כב) בספך היה
לסיגים. שהיו עושין מעוז
נחשת ומלפין אותן בנסף
להוות נהם: סנאך מהול
במים. משקין שלב' מעורבני'
במים כדאיתא בפסיקתא.
מהול מעורב ואין לו דמיון
במקר' ומדרש אגדה פותר
לשחוק אמרתי מהולל
(קהלת ב' ב') מעורבב:
(כג) סוררים. סרים מן
הדרך הישו' ורודף שלמוני'
חלומין תירגם יונחן
אומרין גבר לחכמיה עבוד
לי טב בדיני ואשל' לך
בדינך שופט שהיה גולן
והנגזל כועק עליו בפני
שופט אחר זה אומר לו
לדקני היום ואני אשלם
גמולך כשילעקו עליך בפני
הוי רודף תשלום גמולות:
ורבי אלמנ' לא יבא אליה'.
האלמנ' באה לזעוק והיתו'
יולא וזו פוגעת בו ושאלתו
מה הועלת בלעקתך לפני
השופט והוא אומ' כל היום
הזה ינעתי לו במלאכה
וסופו לא הועלתי וזו חוזר'
לאחוריה ואומרת ומה זה
שהוא איש לא הועיל אני
לא כ"ש הוי יתום לא ישפטו
ורבי אלמנ' לא יבא אליהם
כלל: (כד) נאם האדון.
שהכל שלו ובידו לעקור
אתכם מארצכם ולנטוע
בה אחרים: אביר ישראל.
תקפו של ישראל: הוי.
לשון הזמנה והכרזה ודומה

(כב) בַּסֶּפֶךְ הָיָה לְסָגִים
סָבְאָךְ מִהוֹל בְּמַיִם:
(כג) שָׂרִיךְ סוֹרְרִים וְחִבְרֵי גִבּוֹרִים
כָּלוּ אֶתְּךָ שֶׁחָדַר וְרָדַף שְׁלֹמֹנִים
יְתוֹם לֹא יִשְׁפֹּטוּ
וְרִיב אֶלְמָנָה לֹא יִבּוֹא אֵלֶיהֶם:
(כד) לָכֵן נָאֵם הָאֲדוֹן יְהוָה צְבָאוֹת
אֲבִיר יִשְׂרָאֵל
הוּא אֲנִי מְצַרֵי
וְאֶנְקָמָה מֵאוֹיְבָיו:
(כה) וְאֶשִׁיבָה יָדַי עֲלֶיךָ
וְאֶצְרָף כְּבֹר סִנְיָךְ
וְאֶסִּירָה כָּל־בְּדִילֶיךָ:
(כו) וְאֶשִׁיבָה שְׁפָטֶיךָ כְּבָרָאשְׁנָה
וְיַעֲצִיךָ כְּבַתְּחִלָּה
אֲחֵרֵי־כֵן יִקְרָא לְךָ עֵיר הַצְּדָק
קָרְיָה נְאֻמָּה:
(כז) צִיּוֹן בְּמִשְׁפַּט תִּפְדָּה
וְשָׁבִיָה בְּצַדִּיקָה:
(כח) וְשָׁבַר פְּשָׁעִים וְחַטָּאִים יִחַדּוּ
וְעֹזְבֵי יְהוָה יִכְלוּ:
(כט) כִּי יִבְשׂוּ מַאֲיָלִים
אֲשֶׁר חִמְדַּתֶּם
וְתִחַפְּרוּ מִהַגְּנוֹת
אֲשֶׁר בְּתַרְתֶּם:

לו הוי ונוסו מארן לפין (זכריה ב' י') ידעו הכל כי אנחם מלרי שהבעיסוני נמעשיהם:
(כה) ואשיבה ידי עליך. מכה אחר מנה עד בלות הפושעים: כבוד, לשון בורית ספון' בלע"ז
ולשונו לשון נקיון כמו ובר לבב (תהלים ב"ד) ע"ש שהוא מגפה הבגד מכחמיי, סיגיד האמור למעלה

ישעיה א

רשיב ו

כמו כספק היה לסיגים
 חערובת נחשת כנסף קרוי
 סיג אף כאן חערובו רשעי'
 עם הכשרים אני אכלה
 הפושעים שהם כסוג: כל
 גדילך. גדיל המעורב
 כנסף כלומר הרשעי' שביך.
 גדיל אשטי"ס בלע"ז:
 (כו) כנולאזנה. אעמיד
 לכס אפטיס כשרים: עיר
 הדק. כנחמלה לדק ילין
 זה: (כו) במשפט חפדה.
 על ידי שיהיה בה עושה
 משפט: חפדה. מעוונותי:
 ושני'. עושי חסוב' שחוב':
 (בלדקה. במלדיק' עכמס
 במשפט ובלדק' שחוכה):
 (כה) ושנר פושעים ונו'.
 שכולן הוכיחן למעלה.
 והם פשעו בי. גוי מוטא.
 עזנו את ה': פושעים.
 מורדים ומינין לעובדי
 כוננים ומזלות: ומטאים.
 אלו עבדייני' העובדים על
 שאר איסורין: (כט) מאילי'
 לשון אלה מין אילן שקורין
 אולמא בלע"ז: אשר חמדת'.
 לעבוד תחמיהם אלילים
 בענין שנאמר תחת אילן
 ולבנה ואלה כי טוב ללה
 (הוא ע' ד'): מהגנות. שם

(כז) דיין זילכער איוט צו שלאקקען ווארדען.
 דיין וויין געפאלשט מיט וואססער.
 (כח) דייע פירשטען זינד ציגעללאזן אונד דיעכסגענאססען.
 איין יעדער ליעכט בעשטעכונג, יאגט נאך לאהן:
 דעם וואיזען שאפען זיא ניכט רעכט,
 דער וויטוע שטרייט קאממעט ניכט פאר איהנען.
 (כט) דארום שפריכט דער הער, דער עוויגע צבאות,
 דער שטארקע ישראל'ס:
 הא! איך ווילל מיך לעטצען אן מיינען ווידערזאכערן,
 אונד ווילל ראפען מיך אן מיינען פיינדען,
 ווילל ווענדען מיינע האנד ווידער דיך,
 אונד ריינען וויא מיט לויגע דייע שלאקקען,
 וועגשאפען אלל דיין בלייא:
 (ל) דאן זעטצ' איך דייע ריכטער איין וויא צופאר,
 דייע בעראטהער וויא עהעמאל,
 דאן ווירסט דוא וויעדער הייסען: שטארט דעס רעכטס,
 געטרייע רעזידענץ.
 (מ) ציון ווירד דורך רעכט גערעטטעט,
 אונד זיינע בירגער דורך גערעכטיגקייט.
 (מא) צוויאשפאלט טריפעט אכטרייניגע אונד זינדער אלל.
 צומאהל,
 דיא דען עוויגען פערלאססען, מיססען אונטערגעהען.
 (מב) דען, מאן ווירד זיך שאמען דער טערעבינטען,
 נאך דענען איהר געליסטעט,
 ערראטהען ווערדעט אב דען גארטען איהר,
 דיא איהר ערקאהרען.

וא

באור

(כז) סבאך, לפי שהשכור יקרא סוכה יקרא ע"ז זה היין (בן מלך). מהול, מעורב והה"א
 שרשית ואין לו ריע במקרא, והריק"ס הביא לו מנר מהערוני אל-מהל מדברי הרד"ק. ומעתיק אחד
 מחכמי העמים (היטליג) חרגס: דיין וויין עכט וטככט דורך וואססער, ואשר כי הפעל מהל
 הוא כמו מול זה רחוק. (כח) שלמינים, ענין גמול וזרעון מגורת שלם ישלם. (כד) אנחם, אמלא
 נחמה כי הנעיסווי, על דרך לשון בני אדם (הראב"ע). ולדעת הזכר הנזכר פעל נחם הוא
 הרחבת הלשון (חיינע וויטערכיזונג) מפעל נחם (זך בערוהיגען) וענינו פה כמו למלא נפשו
 (משלי ו' ל'). (כה) כבר, כמו כננר, והוא דבר שמכררים בו הכסף מן הסיגים, ואמרו
 עליו מחקרי הלשון שהוא מין מלח (דחו וועגעטחביזיטע וויגענוחזן) הנהוג עוד בידי הכורפים
 לפעולה זו. (כו) ושביה, כמו ויושביה, כי נפ"י וע"ו קרובים הם, כמו חול ויחל,
 טוב ויטב, לור וילר, קוז ויקז, ועוד רבים, וכמו שהניח הרד"ק הכלל במלול
 (ד"ק דף ק"ח) כי בן דרך העברים נפעל שידמו אותיותיו לאותיות פעל אחר, אע"פ שהם
 הפוכים נסדר אותיותיהם יאמרו שניהם נענין אחד, וכן בשונה ונחם (להלן ל' ט"ו) ענין
 ישוב הוא ודוגמתו ושכתי נבית ה' (תהלים כ"ג ו') חרגס הנשדי כל אהב כמו וישכתי.
 (כח) וישבר, זה יהיה עונשם שיחפרו פועלי און בריב ומדון, ולא יהי' עוד שנס אחד, ועל
 ידי פלג לאונס יכלו ויכרתו, וטעם שבר כפעלים, חלק, פלג, פרד, ושעורו ושנר כפושעים
 ומטאים יחדיו, ונחמר בי"ת השמוט, וכמו שחרגמחי. (כט) כי יבושו, תמונת כי חבושו
 וכמו שכתב הרד"ק שכן דרך המקראות לרבר טעם לנוכח ופעם לנסחר במאמר אחד, כמו
 שמעו עמים כלם (מ"א כ"ג כ"ח) נמקום כלכם וכמוהו רבים. מאילים, מהאילות אשי עבדו
 להם

היו עובדים אלילים כמה דחת חמר המחקדשים והמטהרי' אל הגנות (ישעי' ס"ו י"ז): (ל) נובלת עלה. העלה שלה נובלת כמוש פליטיש"ט בלע"ז נבא עליו שרף או קרח הוא כמוש וליחלומו חבד ובלה ואין נובל ל' רקבון כמו בלה שאין נו"ן נופל באותו לשון אלא נובל לשון דבר הנבלה ובלה כמו מגורת נבל חבל (שמות י"ח) כמו חנבול ומתרגמיון מילאה מילאה: אשר מים אין לה. להשקות זרעיה בדבר שחוטאים בו משוה פורענות: (לא) החסון. התוקף שהיו אונסים את העניים וגזלין אותן ומתחסנין בממונם כמו שאמו' למעלה וחברי גנבים יהיה אותו סמוך לנעור' שמנערין מן הפשתן שהוא קל ונוח לשרף: ופעלו. והעושה אותו תוקף יהיה לניכין אש ובערו זה בזה: לניכין. אישטנכיל"א בלע"ז. ת"י ופעלו ועובד ידיהו' ואין זה אחר לשון העברי שא"כ ה' לו לינקד ופעלו חטף קמץ והיה נבאר לשון פעול עכשיו שהוא נקוד מלאפוס (ר"ל חולם) נבאר לשון פועל: ואין מכבה. מרגום יומן ולא יהא עליהו מיים:

ב (ב) (באחרית הימים. לאמר שיכלו הפושעים. נכון. מתוקן: בראש ההרי'. בהר שהוא ראש לכל ההרי' במציבות ההרים: ונשא מגבעות. יגדל נס שנעשה בו מנסי סיני וכרמל ותבור: ונהרו. יתקבצו ומשכו אליו בנהרות: (ג) אל בית אלהי יעקב. לפי שהוא קראו

(ל) כי תהיו כאלה

נבלת עלה

וכגנה אשר-מים אין לה:

(לא) והיה החסן לנערת

ופעלו לניצוץ

ובערו שניהם יחדו

ואין מכבה:

ב

(א) הדבר אשר חזה ישעיהו בן-אמוץ

אמוץ

על-יהודה וירושלם:

(ב) והיה באחרית הימים

נכון יהיה הר בית-יהוה

בראש ההרים

ונשא מגבעות

ונהרו אליו כל-הגוים:

(ג) והלכו עמים רבים ואמרו

לכו ונעלה אל-הר-יהוה

אל-בית אלהי יעקב

וירנו מדרךיו

ונלכה בארחותיו

כי מציון תצא תורה

ודבר-יהוה מירושלם:

ושפט

בית אל לפיכך יקרא על שמו אבל אנרפס קראו הר נהר' ה' יראת יחמק קראו שדה לשום בשדה:

לאמים